

שאלות בעניני תיקון מנא - שיעור 415

I. עשרה כללים בתיקון מנא

- (א) תיקון קל שלא בגוף הדבר - נוקבין נקב ישן לכתחילה (קמ"ו). ודוקא במקום העשוי לשמר שהוא תיקון קל אמנם במקום לחזק אסור שזה צריך גבורה או אומנות ולכן לאהדורי אודרא לבי סדיא בשבתא כתב המאירי (מ"ח): שאין זה עשיית כלי כיון שהדיוט יכול להחזירם ואין צריך אומן ולכן אין חשיב כלל ככלי מקולקל וכן רצועה להחזירה למנעל (ש"ז - ז) בלא טורח ולכן מותר להחזיר זכוכית במשקפים ואבזם (buckle) לחגורה ובטנה (lining) לבגדו אם תיקון קל הוא אמנם תיקון קל בכלי חדש שע"כ נגמר הכלי אסור משום מכה בפטיש
- (ב) תיקון מדבר החיצוני - שמפריע לשימוש אינו חשיב כקלקול ולא חשיב תיקון אלא כגון כשמתקן את גוף הכלי שהתקלקל כמו השחזת הסכין ולכן מחט של יד ליטול בה את הקוץ מותר (שעה"צ ז"ג - ט) וה"ה שעה המחבר הדפים וחוט בתוך הרוכסן (zipper) ומסמר במנעל מבחוץ והדחת כלים אין חשיב תיקון שהוא מדבר חיצוני אמנם מסמר פנימי חשיב תיקון (מג"א ש"מ - י"ח) ועיין באג"מ (ד - מ - ט) בענין כנור שנסתם לגמרי אסור משום עשיית פתח
- (ג) כח חדש - אי חשיב תיקון לכוונן שעון שנפסק חייב חטאת (מ"ב של"ח - סקט"ו) דתיקון קל אינו מועיל כיון שהשעון חשיב כמת וכשנותן כח חדש בהשעון יש איסור תורה משום ת"מ ויש חולקין (שער הציון של"ח - ט"ו)
- (ד) דרך שימוש - ולא דרך תיקון מותר מטה של פרוק שדרכה להיות רפוי ומחזירו רפוי אין בו איסור של ת"מ (ש"ג - ו) וה"ה תמומטר שמוריד אח"כ הכספית וכן משחקי ילדים שמשתמש בקפיץ חשיב דרך תשימושו דאינו חשיב מקולקל ולכן לא חשיב תיקון וה"ה שעון עצר ושעון מעורר אין בו איסור ת"מ (שש"כ כ"ח - כ"ט והערה ע) ועיין בשו"ת מנחת שלמה (ג"ח) וע"ע בחזו"א (ג - ט) שאסור משום העמדתו על תכונה והאיסור משום בונה שע"י עריכתו יוצר כח חדש וכן שמענו בשם רב משה פיינשטיין
- (ה) מונע קלקול או תוספות כח - מילוי שעון שפועל עדיין עיין בדעת תורה (של"ח - ג) דדומה לסגירת החלון כדי למנוע טומאת כלים ודומה לדעת הסוברים שמותר ליישר את הפטיש בשעת השימוש כדי שלא יתעקם יותר אמנם המ"ב (של"ח - סקט"ו) אסר משום תוספות כח בהשעון ודמי לאיסור נתינת הלולב במים (סוכה מ"ג). דחשיב תיקון ועיין בשש"כ (ט"ו הערה ל"ח) דאין לשים סבון או לקה על גרב ניילון במקום הרכבת כדי למנוע את ההתפשטות הקרע בגרב אף שרק מונע קלקול דחשיב טפי תיקון בגוף הדבר משא"כ עריכת השעון בזמן שהוא פועל
- (ו) תיקון לפי שעה - הפעלת כלי ע"י קפיץ לפי שעה אין חשיב ת"מ ודרכו לחזור ולעורכו וכ"כ השש"כ (ט"ז הערה ל"ט) אמנם עיין בחזו"א (ג - ט) דאם יש כח חדש כמו חשמל אסור משום בונה וכן דעת האג"מ בענין הפעלת כלי ע"י קפיץ אפילו לפי שעה אסור (ספר טלטולי שבת דף 28)
- (ז) תיקון כלי שמצוי בו קלקול תדיר - אין חשיב תיקון עיין במג"א (ש"ז - סק"ה) וכן בשרוך נעל שהסתבך אין פגם בגוף השרוך וכן מותר לכוון שעון לשעה המדוייקת (שש"כ כ"ח הערה נ"ג) ויש ראייה מרב ששת (ק"ג) דאסובי ינוקי דמצוי בו קלקול מותר וה"ה ליישר כובע וכוס פלאסטיק שהתקמטה (שש"כ ט"ו - מ"ז) ועיין באג"מ (ד - מ - ט) דאם הכנור נסתם תדיר יש להתיר
- (ח) הוספת חיזוק - עיין בשבת (מ"ב:) בדין איסור צירוף כלי דמיחם שפינה ממנו מים רותחים לא יתן לתוכו מים קרים ולכן אסור להתיז על פאה נכרית נוזל המקשה את השערות (שש"כ י"ד - נ וצמילוליס הערה קל"ג) וגם אסור להכניס בתוך הנעל את האמום (shoe tree) אם כוונתו להרחיב בזה את הנעל (שש"כ ט"ו - מ"ח) ואין מגביהין תרו"מ בשבת
- (ט) תיקון כלאחר יד - עיין בשש"כ (י"ג הערה קל"ו) דמותר לתוחב נר בכח לתוך הפמוט כיון שזה דרך שימוש ואין זה בכלל מחתך כיון שעושה רק כלאח"י אפשר יש להקל
- (י) הפרדה או תיקון - הפרדת ב' כלים מחוברים כגון נרות וכוסות חשיב תיקון (רמב"ם י"ט ד - ח) משא"כ בגביעי לכן שדרך למכור כך אינו חשיב קלקול ותיקון ולכאורה ה"ה בחלות המחוברין אינו מקולקל ולא חשיב תיקון ועיין בספר בנין שבת (כ"ג - כ"ח)

II. **נפלו שינים התותבות** אם יכול להכניסם בעצמו שהוא בלא קביעות שאינו אומן עיין באג"מ (ז - פ"ה) דפסק דאין איסור בדבר וראיתו דאפיקטוזין (שכ"ח - ל"ט) דאסור משום רפואה ולא משום תיקון גברא וכן בכל רפואות א"כ כ"ש דלהחזיר את השינים התותבות שהגוף בעצמו לא ניתקן בזה ומה"ט לא מצינו שצביעת נשים ליופי יהיה אסור משום תיקון גברא ואף בגודלת אסור רק משום בונה וכ"כ רש"י (קמ"ז). שאף חזרת שבר למאן דאוסר אסור רק משום רפואה וכ"ש שינים תותבות שאינו מן הגוף שהוא רק הוספה על הגוף ורק אם היה חשש שיקבעם בקביעות אסור וכן יש ראייה ממחט לטול את הקוץ דמותר ומ"מ צ"ע מביצה (י"ח). דאי לאו דאדם נראה כמיקר היה אסור משום תיקון גברא (שכ"ו - ח)

III. **סריקת פאה נכרית בשבת וביו"ט - עיין במנחת שבת (פ - קי"ז)** דחשש להתרת הקשרים מ"מ אפשר דאינו פסיק רישא בכל אופן הוי דלא ניהא ליה ומקלקל ועוד הוי מתיר הקשר שלא ע"מ לקשור ומ"מ נכון להימנע ורק להחליק את השערות בעזרת מברשת רכה שמייוחד לשבת (שש"כ י"ד - מ"ו) והקצות השלחן (קמ"ג - הערה ו) כתב דאם נסתכבו השערות ונקמטו ואינו ראוי ללבישה רק ע"י סריקה יש לאסור משום תיקון מנא אמנם הגרשז"א כתב דהוי תלוי במחלוקת של מכבדות העשויים מקיסמים (רמ"א ש"ז ובה"ל ע"ס) והאיסור לאו משום תיקון מנא אלא סתירת כלי אך אפשר בשטיל הוי יפוי אם מוציאים את השערות ומ"מ מסתברא שאינו פסיק רישא וצ"ע ועיין ברית עולם (גז"ז - ז) שיש לזהר אף שיש ללמד זכות על המקילין ועיין בספר שלמי יהודה (י - חות ח) שמותר וכ"כ בשם רב אלישיב והגרשז"א ומותר דוקא בסניטטיות ולא בטבעית שערות

IV. **תוויות (tags) של המכבסה** וכדומה המודבקות או התפורות להבגדים מותר לצאת בהם לרה"ר דאינם חשובים אצל האדם (שש"כ י"ח - קע"ח) ועיין במנחת יצחק (ג - ל"ו) דהקפדה הוי רק דין בטבילה ולא בהוצאה בשבת דאפילו אם הוא מקפיד על התוויות אין בו איסור הוצאה ודומה לממשות של לכלוך הדבוק לבגדו או לבשרו שמותר לצאת בו ועיין במ"ב (ע"ה - פ"ד) דדבר דאינו חשוב כלל בטל להבגד (ט"ז ומג"א) אמנם דעת הגר"א דאם חשוב קצת בטל רק אם דרכו להתחבר ולכן מותר לדברי הכל אמנם סימני מכבסה אסור להסרם והחשש איסור משום קורע (שש"כ ע"ו - הערה רמ"ו) ועיין ברמ"א (ע"ז - ג) במנועלים התפורים יחד התיר בדעה שניה ורק משום קורע לפני עם הארץ החמיר בסוף וכ"כ השש"כ (ג - ט"ו - הערה כ"י) בשם הגרשז"א דאין איסור תיקון מנא בנ"ד ולכן מותר לנתק החוטים מן הבגד אם שכח מערב שבת אם צריך לאותו בגד וכ"כ רב Ribiat (מלאכת קורע חות 22)

V. **לחבר אותיות או חלקי תמונה זה לזה** יש לאסור כהמג"א (ע"מ - ו) ועיין באג"מ (ח - קל"ה) וכ"כ השש"כ (ט"ז - כ"ג) ומ"מ אולי אין למחות בקטנים וצ"ע וכ"כ השלמי יהודה (ה - חות ג) בשם רב אלישיב דאסור לחברן והם כלים שמלאכתן לאיסור מ"מ אין בו איסור מתקן מנא ודומה להשיב רצועת המנועל שנפל (ע"ז - ז) ומוכין שנפל מן הכסת (ע"מ - ח)

VI. להנמיך ולהגביה השטענדר המתהדק ע"י ברגים

(א) **עיין במשנה ברורה (ע"ג - מ"ד)** דה"ה השטענדר שכביהכ"נ שמונחים עליו ספרים אם הוא של פרקים אסור להחזירה (מג"א בשם אגודה)

(ב) **עיין בשו"ת מנחת יצחק (ט - ל"ח)** דכנ"ד נעשה לקיום ואינו דומה לכיסוי ועיין בעה"ש (ע"ג - ל"ח) דכלי סעודה וכלי שתייה שדרך תשמישן כך הוא אינן בגדר בנין דדוקא כוס וכה"ג שאינו זקוק לפרקו בכל פעם משא"כ כלי סעודה וכלי שתייה ואין זה אלא כמפתח בעלמא

(ג) **עיין בשו"ת אז נדברו (י"ד - י"ה)** "דאינו מועיל בזה מה שהדרך לעשות כן תמיד דמ"מ אם מהדק הוי מכה בפטיש ואסור אפילו אם לא יהדק ודומה למטה של פרקים אבל לאחר העיון נראה דזה דומה לכיסוי כלים דאין עשויים לקיום רק לפותחן ולסוגרן תמיד"

(ד) **עיין בשו"ת שבט הלוי (ו - ל"ז)** שאין איסור בדבר כיון דחלקי השטענדר לעולם הם ביחד למעלה או למטה לפי הצורך א"כ הכלי גם קודם ההדוק עשוי בשלמות ואינו מחבר עכשיו ב' חלקים לעשותו כלי בשלמותו אלא להדקו על הברזל לפי צורך התשמיש בזה אין מקום לגזור כלל. וזה דומה לכסא של פרקים. וזכר לדבר דלת או חלון שהם כבר בצירים שלהם וכשסוגרים אותם מהדקים אותם בכל מיני מנועלים דאין כאן סרך איסור ועיין עוד בערוך השלחן (ע"ג - ל) דמטות של ברזל שלנו שבליילה פושטין אותה ובבקר נכפלת דזהו היתר גמור שהרי היא תמיד בשלימות אבל השטענדר של ביהכ"נ אם הוא על חוליות דומה למטה או כוס של פרקים ואסור להחזירה. דמטה או כוס של פרקים שאני משום שאין חלקי הכלי ביחד. איברא אין זה רק הידוק גרידא ואינו כעין תקיעה שנכנס דבר לתוך דבר.

נכנס לטולן ושמאלת אבי אורי ל' אלילעזר ליפא ב"ר יעקב ארזבי ע"ה אלא אורתי' בעלמא רחל ב"ר גרשון חנוך העניך הכפן ע"ה